

הַלְבוּת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁבַּב

ביאורים ומוספים

[משנב ס"ק מז] דְּמַסְתָּמָא אֵין הַפְלָף מְקַפֵּיד עַל דְּבָר זָה⁽⁷⁶⁾. וְאִם הַשְׁכִּירוֹ נִטְלָה אֶת הַשְׂכָּר לְעַצְמוֹ, מִ"מ אִם הַתְּחַלְף הַגּוֹזֵר אֵין הַשְׂכִּירוֹת מִתְּבַטְּלוּ. וְבִטְעָם הַדּוֹבֵר כָּתַב הַבִּי" ד"ה וְכָתַב הַרְשָׁבִיא) בְּשֵׁנֵי אֹפְנִים: א. כִּיּוֹן שָׂאת דְּמֵי הַשְׂכִּירוֹת גּוֹל הַגּוֹזֵר מִכִּסּוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, אֵין זֶה שִׁיךְ כָּלֵל לְשִׁכְרוֹת. ב. הוֹאִיל דְּמֵי הַשְׂכִּירוֹת אֵינֶם עוֹלִים לְסַךְ גָּדוֹל, וְגַם אֵין זֶה דָּבָר שְׂעוּלָה עַל לֵב הַמֶּלֶךְ שִׁיבּוּאוֹ לְשִׁכְרוֹת אֶת הַרְשׁוֹת בְּדֶרֶךְ זֶה, וּמִנְהַג הַמַּלְכִּים שֶׁמִּשְׁרָתֵיהֶם וְזוֹבְרֵיהֶם זוֹכִים בְּדַבְרִים מוֹעִטִים שְׁנוֹתָנִים לָהֶם וְאֵין מְטִילִין אוֹתָם לְכִסֵּי הַמֶּלֶךְ, הֵרִיז זֶה כֵּאִילוֹ זָכָה הַמֶּלֶךְ בְּשִׁכְרוֹת זֶה וְנִתְּנָה לְגוֹזֵר, וּמִשׁוֹלְחַן הַמֶּלֶךְ הוּא זוֹכֵה.

[ביה"ל ד"ה ועדן] מְפַנֵּי שְׂנֵי שְׁנֵי לֹא רָשׁוֹת לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּבֵית וּבְחֶצֶר אֲדוּנָיו⁽⁸¹⁾. וְכֵן כָּתַב בְּשׂוֹרֵת שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב (מִהַדְרוֹת ח"ב ס' סב) שֶׁאִפְשָׁר לְשִׁכְרוֹ מִשְׁכִּיר וְלִקְיֵט רַק אִם יֵשׁ לוֹ זְכוּת הַשְׁתַּמְשׁוֹת בְּאוֹתָהּ חֶצֶר, וְכֵן דַּעַת הַחֲזוּ"א (א"ח ס' פב ס"ק ט ו-לד).

[ביה"ל שם] מְכַל מְקוֹם אֵינֹו חוֹצֵה לְבָשֵׁל מְעִשִׂים שְׂעֻשָׁה מְכַבְּרָה⁽⁸²⁾. דַּעַת הַחֲזוּ"א (שם ס"ק לה), שְׁכִיּוֹן שֶׁבַּה־שְׁכִיר סֵתֵם יִכּוֹל הַמִּשְׁכִּיר לְוֹמַר שֶׁלֹּא הַשְׁכִּיר רַק לְשֶׁבֶת אַחַת, נִמְצָא שֶׁבְּכָל שְׁבֻעַת עֵרֶב שֶׁבֶת נִחְשָׁב שְׁמוּדָה מְחֻדָּשׁ עַל הַשְׂכִּירוֹת לְשֶׁבֶת זֶה, וְאִם כֵּן בְּגוֹזֵר שֶׁהַמֶּלֶךְ סִילְקוֹ וְכַעַת אֵין לוֹ כַּח הַשְׁכִּיר מְחֻדָּשׁ אֵין שְׁתִּיקוֹת מוֹעִילָה, וְאִם שֶׁלֹּא בִּיטֵל אֶת מַעֲשֵׂיו הִרְיָהֶם בְּטִלִּים מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם מֵאִשָּׁר וּמִקְיָיִם.

עַד כָּתַב (שם), שֶׁלְשִׁיתוֹ שֶׁהַשְׂכִּירוֹת מוֹעִילָה מִטְעָם שֶׁהַפְּקִיד נִדָּן כְּשִׁכְרוֹ וְלִקְיֵטוֹ שֶׁל בַּעַל הַקְּרָקַע וְכֵאִילוֹ הוּא 'שׂוֹתָף' בְּדִירוֹ, וְלִכְּן מִשְׁכִּיר בַּעַל כּוֹרְחוֹ שֶׁל הַבַּעֲלִים [וְדֹלָא כְּדַעַת הַבֵּיהִ"ל שֶׁהוּא 'שְׁלֹחַו' שֶׁל הַמֶּלֶךְ אוֹ שֶׁל בַּעַל הַקְּרָקַע, שֶׁבִּסְתָּמָא נִוּחַ לְמַשְׁלַח בְּמַעֲשֵׂיו], אִם כֵּן וְדֵאִי שֶׁאִשְׁחַר שֶׁהַעֲבִירוֹהוּ מִמִּשְׁרָתוֹ שׁוּב אֵינֹו מוֹעִיל אִם שֶׁכֵּר מִמֶּנּוּ בְּסֵתֵם, שֶׁהֵרִיז מִמִּילָא בְּטִלָה הַשְׂכִּירוֹת, שֶׁכָּבַר כָּלָה זְמַנָּה.

[משנב ס"ק נא] אֲלָא בְּשִׁכְרוֹ וְלִקְיֵט, דְּנִגְרָךְ אֲחֲרֵיו⁽⁸³⁾. בֵּיתָר בִּיאוֹר כָּתַב הַרְשָׁבִיא (עִירוֹבִין סו, א ד"ה אִף שׁוֹכֵר), שְׁדוּקָא אִם הוּא בֹא מִכַּח הַנְּכָרִי יֵשׁ לוֹ דִּין שְׁכִיר וְלִקְיֵטוֹ יִכּוֹל לְהַשְׁכִּיר אֶת רְשׁוֹת הַנְּכָרִי, אֲבָל בְּשׂוֹתָפִים שֶׁכָּל אַחַד בֹּא מִחֻמַּת עַצְמוֹ, אֵין לְאַחַד מֵהֶם כַּח לְפַעוֹל עַל רְשׁוֹת חֲבִירוֹ.

[משנב ס"ק נב] אֲבָל לֹא בְּשִׁתְּפִים, שְׁלַחַתְּ כֹּל אֲחָד מֵהֶם שְׂנָה בְּבֵיתוֹ⁽⁸⁴⁾. וְאִם שֶׁלְעֵנִין שֶׁאֵינֶה פֶּסֶק הַשְׂוִיעַ לְעִיל (ס"יב) שֶׁאִם שֶׁאֵל הַיִּשְׂרָאֵל מְקוֹם מִהַנְּכָרִי לְהִנְיֵחַ שֶׁם דָּבָר הֵרִיז זֶה נוֹתֵן עִירוֹבוֹ וְדִיו, וְהֵרִיז בְּמִקוֹם שֶׁאֵל מִמֶּנּוּ מִשְׁתַּמֵּשׁ רַק הַיִּשְׂרָאֵל, בִּיאֵר הַחֲזוּ"א (א"ח ס' פב ס"ק ד) שֶׁבְּשֶׁאֵלָה שֶׁהַנְּכָרִי יִכּוֹל לְסַלְקוֹ מִרְשׁוֹתָ, נִקְרָאת הַרְשׁוֹת גַּם שֶׁל הַנְּכָרִי, דִּי בּוֹה כְּדִי לְהַחֲשֵׁב כְּשִׁכְרוֹ וְלִקְיֵטוֹ, מִזֶּה שֶׁאֵין כֵּן כְּשֶׁהֵם שׂוֹתָפִים וְהַנְּכָרִי אֵינֹו יִכּוֹל לְסַלֵּק אֶת הַיִּשְׂרָאֵל מִרְשׁוֹתָ, אֵין דִּיּוֹרֵי הַיִּשְׂרָאֵל מִתְּעַרְבִים עִם דִּיּוֹרֵי הַנְּכָרִי, וְלִכְּן צָרִיךְ לְשִׁכְרוֹ מִהַנְּכָרִי וְלַעֲרַב עִם הַיִּשְׂרָאֵל.

[שעה"צ ס"ק נה] דְּהִיבָא דְּמִצֵּי לְסַלְקֵי בְּכָל שְׂעָה לֹא עֵינֵין שׁוּם טַעַם אֲחֵר⁽⁸⁵⁾. דַּעַת הַחֲזוּ"א (א"ח ס' צ ס"ק לא), שֶׁאִפִּילוֹ אִם יִכּוֹל לְסַלֵּק מִבְּכָל שְׂעָה הֵם אוֹסְרִים, וְאֵין לְהַתִּיר אֲלָא כְּשֶׁהֵם מְשׁוֹתָפִים בְּאִפְּיָה וּבִישׁוּל, וּבְתוֹסַפְתֵּי הַטְעָם שֶׁלֹּא הַשְׂאִיל אֶת בֵּיתוֹ כְּדִי שִׁיאֲסֵרוֹ עֲלָיו [וּבְמִקוֹם אַחַר (שם ס' פה ס"ק ו ד"ה ר"ש) נִרְאֵה שֶׁהַתִּיר מִטְעָם שִׁיכּוֹל לְסַלֵּק מִבְּלָד. וְכָתַב הַשּׁוֹנֵה הַלְבוּת (סכ"א) שֶׁכֵּאֵן חוֹר בּוֹ], וְכֵן צִידַד בְּשׂוֹרֵת מִנְחַת יִצְחָק (ח"ד ס' נה). וְהַגְרִשׁוֹ אוֹיַעֲרֵךְ (שׂוֹרֵת מִנְחַת שְׁלֹמֹה ח"ב ס' לה ס"ק כד) פֶּסֶק לְהַחֲמִיר לְכַתְּחִילָה כְּדַעַת הַחֲזוּ"א. [רֵאשִׁי מִזֶּה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּבֵיהִ"ל לְעִיל ס' שֶׁ ס"ג ד"ה אֵינֶם אוֹסְרִים].

וְכָתַב הָא"ר (ס"ק טז), שֶׁמִּשְׁמַע שֶׁכְּשֶׁאֵר שְׁכִיר וְלִקְיֵט צָרִיךְ לִיתֵן אֶת דְּמֵי הַשְׂכִּירוֹת לְאֲדוֹן. וְאִם לֹקַח אוֹתָם הַשְׁכִּיר אוֹ הַלְקִיט לְעַצְמוֹ, תְּלוּי הַדִּין בְּשֵׁנֵי הַטְעָמִים שֶׁהִבִּיא הַבִּי", שֶׁלְפִי הַטְעָם הָרֵאשׁוֹן יֵשׁ לְהַקְלֵל גַּם בְּכָל שְׁכִיר וְלִקְיֵט, וְלְפִי הַטְעָם הַשֵּׁנִי אֵין לְהַקְלֵל אֲלָא בְּגוֹזֵר הַמֶּלֶךְ וְלֹא בְּכָל שְׁכִיר וְלִקְיֵט. וְלִדְיוֹנָא כָּתַב הָא"ר לְהַקְלֵל בּוֹה.

[משנב ס"ק נג] אֲלָא הוּא הַדִּין כֹּל עֲבָד מְעַבְדֵי הַקְּטָנִים⁽⁷⁷⁾. נִרְאֵה שֶׁכּוֹנְתוֹ לְעַבְדִּים שֶׁתְּפַקְדֵיהֶם קְטָנִים וְאֵינֶם חֲשׁוּבִים כָּל כָּךְ, שֶׁאִף עַל פִּי כֵּן כִּיּוֹן שֶׁהֵם עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ נִחְשָׁבִים הֵם לְשִׁכְרוֹ וְלִקְיֵטוֹ, וְאֵין כּוֹנְתוֹ לְקְטָנִים מִמֶּשׁ.

[משנב ס"ק נד] דְּלִפְעָמִים נִסְתַּלֵּק וְכָּטֵל הַשְׂכִּירוֹת⁽⁷⁸⁾. וְהַחֲזוּ"א כָּתַב (א"ח ס' פב ס"ק לד), שֶׁנִּהְיָה שֶׁלֹּא לְהַפְּקִיד אִם עֵבֶר הַפְּקִיד. וְבִיאֵר הַטְעָם, שֶׁהוּרֵי שׁוֹכְרִים מִהַנְּכָרִי גַם בְּשִׁירוֹה שֶׁחֲנֻתָהּ בְּבִקְעָה שֶׁאֵינֶה שְׁלֵה, וְשׁוֹכְרִים בְּפַעַם אַחַת לְשֶׁבֶתוֹת הַרְבֵּה כִּיּוֹן שֶׁעֲכָשׁוּ הַנְּכָרִי דֵר שֶׁם, וְכִמוֹ כֵּן שׁוֹכְרִים מִשְׁכִּירוֹ וְלִקְיֵטוֹ כִּיּוֹן שֶׁעֲכָשׁוּ הוּא דֵר שֶׁם, וְכִיּוֹן שֶׁנִּחְשָׁב הַדָּבָר לְשִׁכְרוֹת הִרְיָהוּ נִדָּן כֵּאִילוֹ שְׁכָר מִהַבְּעִלִּים, וְאִם אִם מִתּוֹ הַבְּעִלִּים מִמִּשְׁכִּיחַ הַשְׂכִּירוֹת מִחֻמַּת שְׁכִירוֹ וְלִקְיֵטוֹ. [וְכָל זֶה בְּשִׁכְרֵי בְּמַפְרֵשׁ לְזִמְן קְצוּב, אֲבָל בְּשִׁכְרֵי בְּסֵתֵם, רֵאשִׁי מִזֶּה שֶׁכָּתַבְנוּ בְּבֵיהִ"ל ד"ה וְעַדִּין].

[משנב ס"ק נה] אֲךָ לְכַתְּחִלָּה טוֹב שְׁלָא לְשַׁכְּרֵי רַק עַד עֲשָׂרִים שְׂנָה⁽⁷⁹⁾. וּמְקוֹר הַדְּבָרִים, כָּתַב בְּשֶׁעָ"צ (ס"ק מט) שֶׁהוּא מִתְּשׁוּבַת בֵּית שְׁלֹמֹה (ח"א ס' נא). וְשֶׁם הִבִּיא אֶת תְּשׁוּבַת הַבֵּי"ח הַחֲדָשׁוֹת (ס' ד), שֶׁהִמְנַהֵג הִיָּה לְשִׁכְרוֹ לְחֻמְשִׁים שְׁנָה, מִשׁוּם שֶׁבִּיּוֹתֵר מִזֶּה נִרְאֵית הַשְׂכִּירוֹת כְּחוֹבָא וְאֵיטְלוּלָא. וְכֵן מִשְׁמַע מִשׁוֹרֵת חֲכָם צְבִי (ס' ו), אֲלָא שֶׁהַחֲכָם צְבִי פֶּקֶק לְוֹמַר שֶׁכְּשׁוֹכְרִים מִגּוֹזֵר הַמֶּלֶךְ תוֹעִיל רַק שְׁכִירוֹת לְשָׁנָה אוֹ לְשְׁנָתִים, שֶׁכֵּן מִתְּשׁוּבַת הַרְשָׁבִיא שֶׁהִבִּיא הַבִּי" מְבֹאֵר שֶׁרַק עַד זְמַן זֶה אֵין דֶּרֶךְ הַשֶּׁר לְהַפְּקִיד. וּמִחֻמַּת כֵּן כָּתַב הַבֵּית שְׁלֹמֹה שִׁישׁ לְשִׁכְרוֹ רַק עַד עֲשָׂרִים שְׁנָה, שְׁעַד שִׁיעוֹר זְמַן זֶה יֵשׁ לְוֹמַר שֶׁהַמֶּלֶךְ אֵינֹו מְקַפֵּיד עַל שְׁכִירוֹת הַגּוֹזֵר. וּבְשׂוֹרֵת סִפְרֵי יְהוֹשֻׁעַ (ס' ז) הִבִּיא בְּשֶׁם הַרְמַב"ן לְשִׁכְרוֹ רַק עַד עֲשָׂר שָׁנִים. וּבְשׂוֹרֵת גִּינַת וְרִדִים (כָּל ג ס' כב) כָּתַב שֶׁאִפְשָׁר לְשִׁכְרוֹ לְמֵאָה שָׁנִים. [וְרֵאשִׁי מִזֶּה שֶׁכָּתַבְנוּ לְעִיל ס"ק כד].

[משנב ס"ק נז] כִּיּוֹן שֶׁמְקַבֵּל פְּרָס מִבֵּית הַמֶּלֶךְ⁽⁸⁰⁾. חִידוּשׁ גָּדוֹל כָּתַב בְּשׂוֹרֵת קִנְיֵן תוֹרָה (ח"א ס' קט ס"ק ב) בְּשֶׁם

הלכות שבת סימן שפב

באר הגולה רנב

צ תוספות ס"ו מקא
דכפי יתתן בירושלמי
שם * (פאטר
הנהיגו כן הוא בבית
דסר בשם הגהות
אשרי ופרש בבית
גנא שיש לכל אדם
דירה בפני עצמו)
ק כל ס"ד

הגה והוא הדין אם שכרו (ט) [טז] (מז) מגזבר המלך (מח) ונסתלק לגמרי מן המלך. אבל אם לא סלקו רק מן הגזברות * ועדין אוכל פרס המלך, עדין מקרי שכירו ולקטו (מט) ויוכל לשכר מפניו, ולכן גם שכירות הראשון עדין קנים (כ"י בשם תשובת רשב"א): * טז *אם יש'ראל ואינו יהודי דרים בבית אחת, צריך לשכר מהאינו יהודי ולערב עם הישראל: הגה (ג) *אם יש לכל אחד דירה בפני עצמו, והוא הדין שני * (א"ינס'יהודים) הדרים (נא) בכהאי גנא בבית אחד, צריך לשכר (משנייהם) (כ"י בשם הג"א): * טז *אם יש לאינו יהודי חמשה שכירים או לקטים יש'ראלים (נב) דרים בביתו, (נג) *אין דירתם חשובה דירה שיאסרו (נד) זה על זה (נה) (דשכירות של

באר היטב

(ט) מגזבר. אפלו נוטל הגזבר השכר לעצמו, דאין המלך מקפיד בדבר זה. וכל עבד מעבדיו הקטנים לא גרע משכירו ולקטו, וי"ט ח"א סימן נד, מ"א.

[טז] מגזבר. עכ"ט. ועין לקמן סימן שצא בשם הש"י, וכן הסינים הבי"ח. ועין בתשובת בי"ח התשובות סימן ד ובש"ת מ"ס רבי"ח סימן מ:

משנה ברורה

באר הגולה

דפסק בסעף יא דאפלו מחה בעל הבית גם כן שוכרים, והניגו משום דחכמים עשאוהו כשלח: * ועדין אוכל פרס המלך וכו'. והנה לפי המבואר בראשון דאף שנסתלק הגזבר והמנהג אחר על מקומו דברואי אין לו קצשו שום שלטון על השירות, אפלו הכי כיון מהמלך עדין פרס מהמלך חשיב כעבד המלך ויכולין לשכר הרשות מפניו, הרי שאין אנו מקפידים אם יש לזה ששוכרים מפניו רשות על העיר, ורק כיון שהמלך בעצמו יש לו רשות עליהם ונתנו מעבדיו, יכולין לשכר מפניו (וכן הביא על דין זה הפנך אברהם בשם ר"י טנאני, דכל עבד מעבדיו הקטנים לא גרע משכירו ולקטו). ואם צריך עיון מהו על המי' אדם בכלל עה, והבאחי לקמן סימן שצא במשנה ברורה, דאין לשכר הרשות מקפיד החיל מפני שאין להם רשות על העיר, ורק משירי הפאליציי"א, עין שם, ולפי המבואר כאן אין קפידא גוה, דהלא על פל' פנים פקדי החיל עבדי המלך הם המקבל פנס, ודאדברה צריפא מגזבר שנסתלק שאין לו שום שרות עמה ורק שמוקבל פנס, ולשה לא ישכרו מהם; וגם הראיה שהביא החי"א אדם בגשמת'אדם מפרה"ט, אין ראיה מכתבת להמעין. בכל זאת נראה לעניית דעמי שאין לדחות דברי החי"א אדם, דממשמעות הפוסקים (עין בטור לענין שואל מקום מהעצום דיהיה על ידיו) כעף השכירו ולקטו ודר עמו בביתו, וכן הוא לשון ריא"י, וכן בשלחון צורך כאן סעף יג 'עיון שאינו שלחון בכל הבית לא מהני' דענין שכירו ולקטו שיוכלין לשכר מפניו הוא מפני שיש לו רשות להשתמש בבית ובחצר אדונו⁶¹, וכמו שכתבנו בבאור הלכה בשם צ"צ אלאים, ואם כן פקדי החיל אשר באמת אין להם שום רשות על בתי העיר בלא ש"י הפאליציי"א, וכן הם דין שכירו ולקטו כאלו לפי זה דין ההג"ה כאן מגזבר שנסתלק צריך עיון למעשה, דהא אין לו שום רשות על העיר וגם אין לו שרות מהמלך (נד), דמה שנתרשם על זה 'בית יוסף בשם תשובת הרשב"א הוא טעות סופר, שהבית יוסף כתב זה מדעת עצמו ובתשובת הרשב"א (א"ו). ואולי יש לומר, דבין שצ"ח מקבל פנס שרותו הראשונה, עוד לא נחשבה התמנהו, ודמיה, כל זה לא לשכר בפניו לבתחלה, אבל לענין שיתבטל מה שהשכיר בשנה שהיה גזבר, אף שלא השכיר לזמן רק בסתמא, גוה מסתבר כפסק הרמ"א, דיש לומר דא"כ י"פ שסלקו המלך מהיות גזבר מפניו מקום אותו רוצה לכלול משעשים עש"ה בדיקה⁶², ונראה, שעדין נותרו לו פנס. ועין בבית יוסף ודוק: * א *אם יש לכל אחד דירה בפניו עצמו והוא הדין וכו'. עין במשנה ברורה מה שכתבנו בשם הרבה פוסקים שחולקים בשתפי' ומשום שכת שניהם שוה. ונראה דאין להתמיר גוה כי אם לענין בעל פרוהו, דקניא לן דמשכירו ולקטו שוכרין אפלו בעל פרוהו, דגוה כיון שכת שניהם שוין לא שך לומר דהוי אצלו שכירו ולקטו, מה שאין כן במשכיר שלא בידעו, גוה מסתבר לומר להפוך, כיון דכח שניהן שוה מסתמא מתרצה במה שחברו עושה, דשתפי' לא קפדי אהדדי דבקר מועט גוה, דסגי אפלו אם משכירו וכן להניח חפץ אחד, ובקראם השכירות יפל לכיס השתפי': * אין דירתם וכו'. עין במשנה ברורה השעם משום דמצ"י לסולקינהו. והניגו דוקא בהאי גנא, הא אם

המלך מקפיד על דבר זה * (מ"א), ובאלהי רבה מקל בזה גם בשכיר ולקטו. עין שם. וכתבו האחרונים דלאו דוקא גזבר, אלא הוא הדין כל עבד מעבדיו הקטנים⁶³, ולא גרע משכירו ולקטו. ועין לקמן סימן שצא סעף קטן יח במשנה ברורה מה שכתבנו שם: (מח) ונסתלק לגמרי וכו'. ולכך יש לזהר לבתחלה שלא לשכר סתמא משר העיר או ממשותיו, רק על זמן, ולפסעיים נסתלק ובטל השכירות⁶⁴. ושער הדין, הסכימו (מח) הרבה אחרונים ויוכל לשכר על זמן ארוך וכו', (מט) אף לבתחלה טוב שלא לשכר רק עד עשרים שנה⁶⁵: (מט) ויוכל לשכר מפניו. השעם, דעדין הוא בכלל מפני המלך ומשרתיו כיון שמוקבל פנס מבית המלך⁶⁶. ועין באור הלכה: * טז (ג) אם יש וכו'. פרוש, ואין שום אחד מהם ראשי להשתמש בקרד המיוחד לחברו, ודמי להא שכתב המחבר לעיל סעף יג, דידד לו מקום לא הוי כשכירו ולקטו ואינו יכול להשכיר עבדו בעל הבית: (נא) בכהאי גנא וכו'. רוצה לומר, בתדרים מיוחדים לכל אחד, הא אי דרים בהתפוח בכל הבית, או אפלו מחלקים בכל הבית רק בתדר אחד (ג) יש רשות לשניהם להשתמש בו, אין צריך לשכר רק מאחד מהם, ויכול לעיל בסעף יג. והרבה פוסקים (נב) חולקים אדברי רמ"א, ולדידתו אפלו משתמשים בתדר בכל התדרים לא מקרי יש'ראל שכיר ולקטו, וצריך לשכר מן העצום ודוקא, וכן פסיפא (נב) בשני עצום נמי צריך לשכר משניהם ודוקא; והשעם, דלא קנהו חכמים דיהיה ידו כיד בעל הבית אלא בשכיר ולקטו, דנגר אחריו⁶⁸, אבל לא לשכר כל אחד מהם שוה בבית⁶⁴ ואין כל אחד שכל לבתחלה: * טז (בב) דרים בביתו. בתדרים (ג) מיוחדים לכל אחד בפני עצמו: (גג) אין דירתם וכו'. דאף על גב (נד) דאחשבינהו כגון לדינתם ונעשים כבעלים על ידו להשכיר הרשות ואפלו שלא מדעת עצום, לא אמרו אלא להקל, אבל לא שיהיה דירתו חשובה דירה שיאסרו זה על זה כשלא ערכו, דבאמת אין דירתו מיוחדת להם, שהרי העצום יש לו רשות בקו (נס) ויכול לסלק משם: (נד) זה על זה. והוא הדין (טו) שאין אוסרין על בני החצר, דאין צריכין להשתמש בערכו: (נה) דשכירות. טעות סופר (ס) הוא, וצריך לומר ישכירו, ורוצה לומר, דאם

שער הציור

(מח) הפרי מגדים באות י והג"ו באות ט, דאפלו אם שכרו עד עולם מהני. ועין שם בפרי מגדים שכתב דבשכר עד עולם נראה דתמיד מקרי תוך הזמן, ועל כן אפלו אם מת לא נתבטל השכירות: (מט) תשובת בית שלמה חלק א סימן נא, עין שם: (ג) כמו שכתבנו בסעף יג בשם האחרונים: (מ) הבי"ח ומאמר מרדכי ותוספת' שכתב וכו' י"שע וכו' תרוץ קמא שבתוספות, וכן העתיק הסמ"ג וסמ"ק תרוץ הראשון, וכן באור רובע, שמופנו הוציא הגהות אשר"י ידנו, מבאר נמי פתרון הראשון, דבשפתים שכתב כל אחד שוה לא מקרי שכירו ולקטו ונתנה דלא כפרוש הבית יוסף בדברי הגהות אשר"י, והבית יוסף לא ראה ספר אור רובע כדריעו. והוא כפרוש הבי"ח, וכן בספר נשמת אדם תמה על רמ"א שנתנה מרוץ הראשון, וכן בספר גאון יעקב גאון דקניאן לא חקניא אף פתרון הראשון: (נב) אף שאינו אחרונים מביאים מריטבי"א דהמלך בין יש'ראל ועצום לשני עצום, מפל מקום מותר הפוסקים על משמעת לחלק גוה, אלא דעקר הדבר מלוי לשני תרוצי התוספות, ולתרוץ קמא דשפתים שאני אין נפקא מנה בין יש'ראל לעצום, וכפשטיות ירושלמי דעשרה עצום שדרים בבית אחד צריך לשכר מפלם, ולדברי הריטב"א צריך לדחות הדין דירושלמי, וכמו שכתב בגאון יעקב, עין שם: (גג) רש"י: (גד) גמרא: (נח) הג"א ואלהי רבה, וכן כתב בגשמת'אדם כולל עה, והשיג על הפנך אברהם דתלי טעמא משום שלא השאיל להם על דעת כן שיאסרו זה על זה, עין שם. ודע, דהתוספת' שכתב לן הפנחצית' השקל כחברו דאם אופין ומכשילין כל אחד בביתו ולא בבית עצום אוסרין זה על זה, ולא היתבטלו, דבקר בארנו כסימן שם סעף ג בבאור הלכה והתיבא דמצי לסילוקי בכל שעה לא כעין שום טעם אחר⁶⁵: (טו) אחרונים: (טז) מאמר מרדכי ונשמת'אדם, וכן משמע בדרכי משה הארוך, עין שם, ודין בפני עצמו הוא:

הלכות שבת סימן שפב

אינו יהודי אינו אוסר אם שכרו (נו) מפעל הבית (כתי יוסף): **יז** ישתי חצרות (נו) זו לפנים מזו וישאל ואינו יהודי בפנימית וישאל בחיצונה, או שישאל ואינו יהודי בחיצונה וישאל בפנימית, ויאפלו אינו יהודי בפנימית *ושני ישראלים בחיצונה, (י) (נח) *אוסר. (נט) ה'יש מי שאומר שאפלו אינו יהודי בפנימית (יב) וישאל אחד בחיצונה אוסר: **יח** *אינו יהודי שהשכיר ביתו לחברו אינו יהודי, אם נשאר לו שום תפיסה בבית, (ס) שיש לו רשות להניח שם שום כלים, יכולים לשכר ממנו, ואם לא נשאר לו שום תפיסה, יאם יכול המשכיר (סא) לסלק השוכר תוך זמנו (סב) יכולים לשכר ממנו, ואם לאו אינו מועיל אלא אם כן ישכרו מהשוכר⁸⁶: (סג) הגה (סג) והוא הדין איש אחר (סד) שיש לו תפיסה בבית יכולין לשכר ממנו, דלא גרע משכירו ולקטו (כ"י בשם ריב"ש סימן תכו): **יט** יחצר (סח) שישאל ואינו יהודי דרים בה (סו) ובית אחד של ישראל אצל ביתו של זה (סז) ואינו פתוח לחצר ותלונות ביניהם, (ע) אינו

ר שם הנקרא ס"ה ש שם ת הו"מ"ס הנקרא ד מהלכות ערובין א שם הנקרא ב שם הנקרא ד"ש לקיש ושלמ"י רבי ז"ל א שם ע"י ג"י מימרא רב הדרה אמר רב הקדוש רש"י שם

באר היטב

משכירו ובהקפדה לא, ואף את"ל דלאו דנקא, הני מלי כשהפלה סי, אבל קשמת הפלה אף שהגונב חי הכל בטל, אם לא שפנהו הפלה החדש ג"כ עכ"ל, ע"ש: (י) אוסר. ע"ז ט"ז ובתשובת יד אלהינו סימן טו: (יב) וישאל. וט"ז ומ"א פתחו דליקא מאן דס"ל הכי, ע"ש: (יג) אינו כ"י שיתגרסא לדור יחידו ונצא משם, וצ"ע ט"ז מ"ש:

וכתב בתשובת חכם צבי סימן ו: הא דאמרנו דאין הפלף מקפיד מסתמא, דוקא שנה או שנים דמסתמא אין דרך הפלף להקפיד על זמן פנה, אבל על חמשים שנה דרך הפלף להקפיד, ונהי דכל זמן שהוא שכירו ולקטו לא חישבו אקפדא ידוה, שהרי אף במקום שהוא אינו רוצה להשכיר שכירו משכיר, הני מלי בעודו שכירו, אבל מועיל שכירתו לאחר שצנבר

משנה פרוה

שכרו בני החצר הרשות מן העכו"ם אין צריך לשכר מן השכיר והלקיט, בין אם הוא ישראל או עכו"ם, ומלמא דפשיטא הוא, אלא דלפי מה דנקמא לן דאחשבינהו לדירתן וישוכרו מן הרשות, וכנ"ל, הנה אמינא דהני בשני עכו"ם שדרין בבית שצריך לשכר מכל אחד⁸⁶, וכנ"ל, קא משמע לן דלקלא אמרנו ולא לחמרא: (נו) מפעל הבית. והוא הדין (נז) אם שכרו הרשות מאחד מן השכירים די ואין צריכין לשכר מפלם: **יז** (נד) זו לפנים מזו⁸⁷. ודריסת רגלם של הפנימיים דרך חצר החיצונה: (נח) אוסר. על חצר החיצונה (נט) עד שישכר הרשות מהשכיר.

באר הלכה

שכרו שני ישראלים דירה מעכו"ם, פשיטא שאוסרים זה על זה וגם צריך לשכר רשות מעכו"ם שדר בתצור וממ"ג: * ושני ישראלים בחיצונה. פשוט דהני שני ישראלים דרי בשני בתים, אבל אי הוו דרי בבית אחד, כחד חשיבי, וכדכתבנו בפ"ה פ"מ סימן זה, וכן מוכח מתוספות דף עה עמוד ב בדבור הפתחיל צ"ח וימלחמות להרמב"ן שם בסוגיא, ע"ז שם: * אוסר. ע"ז כמנ"א אב"הם שהביא בשם הגהות אשר"י שמקל בשני אפנים הראשונים, לדין דנקמא לן רגל הפתח במקומה אינה אוסרת שלא במקומה, ובפשוטו הסוגיא שם ב"דף סה, וכן הרשב"א פ"ה שדעת הגאונים להחריז בזה לדין דנקמא לן דריסו דרבי צקבא. ואנו לא העסקנו בזה זו במשנה בוריה, מאחר שדעת הרמב"ם

וטעם כל אלה, (ס) דחשבינו כאלו כלם דרים בחצר החיצונה, בין שדריסת רגלם עליו ומצויים שם, וגזרו בזה משום שמא ילמדו ממעשיו. ומכל מקום ישראל הדר בפנימית (סא) מטר לטלטל בחצרו מביתו לחצר, שאין העכו"ם אוסר על ישראל (יחיד"ס⁸⁸). ואין החצר החיצונה אוסר עליו, שהרי אין לו עליו דריסת הרגל ואינם מצויים שלשם בחצר הפנימי ולא גזרו בזה חכמים: (נט) יש מי שאומר וכו'. דאף על גב דבכל מקום ישאל אחד עם עכו"ם אינו אוסר אפלו אם דרים בחצר אחד, סבירא לה דהא דנקא גרע טפי, דבחצר שהוא לפנים מחצר (סב) לאו כלי יקרא מי נמי דהו"ב ויחשבו דרי דרים בו גם ישראל מלבד עכו"ם, וכי חזו דהאטלטי בחיצון אותו למימר דשרי בלי שכירות במקום עכו"ם. ומכל מקום להלכה לא נקטינו כן, כי הרבה אחרונים דחו זה מהלכה: **יח** (ס) שיש לו רשות וכו'. רוצה לומר, אף על פי שלא הניח שם⁸⁹: והטעם, (סג) דלא גרע משכירו ולקטו של נכרי המבאור בסעיף יא, דלפי שיש לו רשות להשתמש בבית, שוכרים ממנו, האי משכיר נמי דיש לו רשות להשתמש בבית, שוכרין ממנו: (סא) לסלק השוכר תוך זמנו. כגון שהתנה עמו⁹⁰ שרשות בידו לסלקו כל זמן שיצוה⁹¹: (סב) יכולים לשכר ממנו. אפלו לא סלקו ע"ז, שהרי שיר לו ע"ז⁹² זכות בחצרו⁹³. ומכל מקום פשוט דמכל שכן (סד) דיוכלין לשכר מהשוכר, דכל הבית שלו עקשו. וכתב הבית יוסף, דאפלו השוכר מצוי בביתו, אם רצה לשכר מהמשכיר שוכר: (סג) והוא הדין איש אחר וכו'. פרוש, דלא תימא דנקא במשכיר מהני זה משום ששיר לו זכות בחצר, קא משמע לן דגם באיש אחר מהני בין שיש לו על פנינים רשות להשתמש שם: (סד) שיש לו תפיסה בבית. וגם בזה (סה) די בשיש לו רשות להניח אפלו אם עדין לא הניח, וכמבאר לעיל בסעיף יב: **יט** (סה) שישאל ויעכו"ם דרין בה. רוצה לומר, ישאל אחד: (סו) ובית אחד של ישראל. רוצה לומר, של ישראל שני: (סז) ואינו פתוח לחצר. אלא לחצר אחת או למבוי, דאלו הנה

שער הציון

(נח) רמב"ם ובעבודת הקדוש: (נט) ולענין ערוכ, באפן הראשון והשני אין צריך לערב יחד החיצונה עם הפנימית⁸⁸, דפנימי הני רגל הפתח במקומה ואינה אוסרת על החיצונה, ודלעיל בסימן שעה, ואף על גב דמחמירין בענינו לענין שכירות ואלא דרבי צקבא, כמו שכתבו הנשכ"א והרשב"א בסוגיא דף סה עמוד ב, ע"ז שם, מכל מקום לענין ערוכ הדרין לכללא דנקמא לן כרבנן לענין רגל הפתח במקומה, ולא הצריכו שם בסוגיא ערוכ רק אלבא דרבי צקבא, וכן כתב בגאון יעקב, אבל באפן שלישי כשהיה עכו"ם בפנימית ושני ישראלים בחיצונה, בזה צריכין לשכר מן העכו"ם וגם לערב בעיה: (ס) ע"ז ברמב"ם פ"ה ב ובכש"א ורישב"א ב"דף סה עמוד ב וב"דף עה עמוד ב מבאר כן: (סא) גמרא, וכן פסקו הרבה אחרונים, ודלא פלוג: (סב) אחרונים. ואפשר להסביר עוד קצת טעם לסקנא זו, דעקר הטעם דלא גזרו כחידו הדר עם העכו"ם אף על גב דאיכא לחמח דילמדו ממעשיו, משום דהוא מלמא דלא שכיחא, דמסתפי לדר עמו ביחודי, כדאימא בש"ס, וכנה שדרים כל אחד בחצר בפני עצמו ואין לו עליו נכ דריסת הרגל לא מסתפי פלי האי, ולהכי גזרו בזה שמא ילמדו ממעשיו בין שעל פנינים עובר תמיד דרך חצרו: (סג) נשכ"א: (סד) אחרונים: (סה) אף דבאלהי רבה פ"ה דדוקא בשהניח שם, הניו דסבירא לה דגם בהא דסעיף יב בעינן דוקא כשהניח, ודלא כדעת הבית יוסף והשלחן ערוך, אבל לדעת השלחן ערוך והאחרונים שהעמיקו שם דברי השלחן ערוך להלכה דבשאלו רשות לחודא מהני, גם בזה מהני, וכן מבאר בבית יוסף פ"א:

הַלְבוּת שֶׁבַת סִימָן שֶׁבַת

ביאורים ומוספים

בית מלך וכדו', ורצה לשכור מהבעלים אף לזמן שאחרי שיצאו האירוחים הנכריים, כתב בספר חכמת הלב (פ"ו סכ"ג) לפי דברי החזו"א (א"ח סי' פב ס"ק ח), שאם הבעלים הוא נכרי, יכול לשכור ממנו. ולא רק לגבי הזמן שעדיין לא שכרו מועילה השכירות מהבעלים, אלא מועילה היא גם לזמן שכבר השכיר את החדרים לנכרים, כל שיש לבעלים רשות להניח חפץ בחדרים, או שיכול להעביר את מקום אכילתם לחדר אחר, שאם לא כן, צריך לשכור כל חדר וחדר מהשוכרים עצמם. ואם הבעלים הוא ישראל, אי אפשר לשכור ממנו לגבי אותם שעדיין לא שכרו, גם אם יוכל להעבירם למקום אחר, אבל לענין אותם שכבר שכרו, יכול לשכור מבעל המלון אם יש לו רשות להניח שם חפצים.

[משנ"ב ס"ק ט]

אָף-עַל-פִּי שְׁלֹא הֵינִי חָשׂוּם⁹¹.

91) ולקמן פסק השו"ע (סי' שפ"ב) שאנשי חיל המלך שנכנסו בבתי היהודים, אם יש ליהודים באותם מקומות כלים שאסור לטלטלם בשבת, אין אנשי חיל המלך אוסרים עליהם. וראה בביה"ל שם (ד"ה כלים) שהביא מחלוקת הפוסקים האם די במה שיש ליהודים רשות להניח שם כלים, או שצריך שיהיו מונחים שם כלים בפועל, וחילק שם בין דברי השו"ע כאן בנכרי שהשכיר ביתו לנכרי אחר, לבין אנשי החיל שנכנסו לבתי היהודים. [וראה מה שכתבנו שם].

[משנ"ב ס"ק טא]

כְּגוֹן שֶׁהִתְנֶה עִמּוֹ⁹² שֶׁשְׁשׁוֹת בְּיָדוֹ לְסַלְקוֹ כְּלֵי-זָמַן שֶׁיִּצְרָה⁹³.

92) וכן אם המנהג בעיר שהמשכיר יכול לסלק את השוכר מתי שרוצה, כתב הריטב"א (עירובין ס"ה, ב ד"ה אמרי) שאפשר לשכור גם מהמשכיר.

ואם יכול לסלקו רק על ידי שיתן לו דמים, כתב בשו"ת הרשב"א (ח"ה סי' ד) שאין זה נחשב שיכול לסלקו, וצריך לשכור דוקא מהשוכר.

93) בביאור הדברים כתב החזו"א (א"ח סי' פב ס"ק ח), שבאופן שבידו לסלקו, נחשב שיש לחצר שני בעלים, שהרי המשכיר יכול לסלק את הנכרי מהחצר ולהשכיר לישראל את כל החצר, ולכן גם כשלא סילק את השוכר נחשב כאילו סילקו בשעה שהשכיר לישראל ובאותו רגע חזר והשכיר לו את מה שנשאר משכירות הישראל, ובשכירות כזאת כבר הפקיעו חכמים גזירתם על דירת הנכרי. הרשב"א (עבודת הקודש בית נתיבות שער ד ס"ג) כתב, שכיון שיכול לסלק את השוכר, נחשב המשכיר לבעלים העיקרי, ולכן אפשר לשכור ממנו.

[משנ"ב ס"ק טב]

שֶׁהָיָה יָשֵׁר לוֹ עֲדִין⁹⁴ זְכוּת בְּתַצְרָה⁹⁵.

94) ואם המשכיר הוא ישראל, כתב החזו"א (א"ח סי' פב סוף ס"ק ח, וסי' צ ס"ק ט) שאי אפשר לשכור ממנו גם באופן שיכול לסלק את השוכר בכל עת שירצה. ודבריו הם לשיטתו [ראה בהערה הקודמת], שכשמשכיר המשכיר לישראל נחשב בזה כאילו סילק את השוכר הנכרי, ולכן אם המשכיר הוא ישראל אינו יכול להשכיר, שהרי באותו רגע שמשלק את הנכרי אין כאן דירת נכרי שאוסרת. [יש להוסיף, שלפי מה שביאר החזו"א (הוצא בשו"ע לעיל ס"א) שיסוד תקנת חז"ל היתה שתודה לישראל זכות בחצר מנכח דיורי הנכרי, אם כן במשכיר ישראל שהזכות של השוכר בחצר אינה מנכח דיורי הנכרי אלא מנכח המשכיר הישראל, אין מועילה שכירות זו]. וראה בהערה הבאה בדעת הריטב"א.

95) אמנם בריטב"א (עירובין ס"ה, ב ד"ה אמרי) מבואר שכיון שביד המשכיר לסלקו, נחשב בזה שיש לו תפיסת יד שם, ולעיל (שם ד"ה רשב"ל) כתב שתפיסת יד מועילה כשכירו ולקטו. ולפי זה משמע שגם כשהמשכיר הוא ישראל אפשר לשכור ממנו, ככל שכיר ולקטי ישראל של נכרי. [ולדעה השניה בשו"ע סי"א יצטרפו לערב עמנו].

[משנ"ב ס"ק נה]

הִנֵּה אֲמִינָא דְהָיָה כְּשֶׁנִּי עִבְרִי בְּבֵית שְׁצָרִיךְ לְשִׁכְרֵךְ מִקָּל אֶחָד⁸⁶.

86) והיינו כדעת הרבה פוסקים (שהובאו לעיל ס"ק נא), שבשני שותפים נכרים שגרים בבית אחד צריך לשכור מכל אחד בנפרד. [יש לעיין, שהרי לדעת הרמ"א (לעיל ס"ט) אם הם דרים בשותפות אין צריך לשכור אלא מאחד מהם, ואם כן בשכירו ולקטו שאינו דר בחדר נפרד, ודאי שאין צריך לשוב ולשכור ממנו אחר ששכרו מהבעלים].

[משנ"ב ס"ק נז]

זו לְפָנִים מְזוּזָה⁸⁷.

87) הנפקא מינה בדינים אלו במציאות הנהוגה בימינו, היא בבנינו מגורים שיש בהם הרבה דירות, באופן שבקומה הראשונה גרות שתי משפחות יהודיות שומרות שבת ונכרי אחר [או יהודי מחלל שבת בפרהסיא], ובקומה השניה גרות רק משפחות שומרות שבת, שלכל הדעות בני הקומה השניה יכולים לערב לעצמם להתיר להם להוציא כלים ששבתו בבית לקומת חדר המדרגות שלהם, ואין הנכרי שבקומה הראשונה אוסר עליהם, משום שדין של המדרגות כסולם שתורת מציאה עליו.

ובמקרה ההפוך, שבקומה הראשונה גרות רק משפחות שומרות שבת, ובקומה השניה גר נכרי, או כשמערבים שכונה ויש בה נכרי שגר בקומה שניה, לדעת השו"ע לעיל (ס' שעה ס"א) כיון שהמעבר לבית הנכרי הוא דרך הקומה הראשונה, והיהו אוסר עליהם חייבים לשכור ממנו את רשותו. אמנם, לדעת הבית מאיר (שם) והחזו"א (א"ח סי' צו ס"ק יח) שטלולם יש דין מציאה גם לענין רגל האסורה במקומה, אין הנכרי אוסר ואין צריך לשכור ממנו את רשותו.

ובשיעור רחב המדרגות שיחשבו למציאה, הסתפק החזו"א (א"ח סי' סה ס"ק ע ד"ה אחרי) האם הוא בגי' או בגי' טפחים. ובשונה הלכות (סי' שנה ס"ב) כתב שמשקנת החזו"א שעד ד' טפחים תורת מציאה עליהן, ומד' טפחים ומעלה אינן נחשבות למציאה [וראה מה שכתבנו לעיל ס' שעה ס"ק ג].

[משנ"ב ס"ק נח]

שְׁאֵין הַעֲבֹרִים אוֹסֵר עַל יִשְׁרָאֵל יְחִיד⁸⁸.

88) ואף שמבואר בגמרא (עירובין ס"ה, ב) שבמקום שישראל דר בחיצונה הדבר שכיח שישראל יחיד ידור עם הנכרי בפנימית, מ"מ לא גזרו שהנכרי יאסור על הישראל שבפנימית. ובטעם הדבר כתבו התוס' (שם ד"ה התם), שכיון שברוב הפעמים לא שכיח שישראל יחיד ידור עם הנכרי, לא פלוג רבנן. הרשב"א (שם ד"ה התם) הביא את תירוץ הראב"ד, שכיון שהישראל הדר בחצר החיצונה גורם לישראל הפנימי לדור עם הנכרי, קנסו חכמים רק את החיצון שיחשב כשני ישראלים דרים בחיצונה [והר"ן (שם ד"ה פנימי) הקשה על סברה זו, שאם כן כשישראל יחיד דר בפנימית וישראל נכרי בחיצונה, יהיה החיצון מותר לטלטל בלא שכירות, כיון שהפנימי גורם לחיצון שידור עם הנכרי, ראה שם מה שתירץ].

[שעה"צ ס"ק נט]

אין צָרִיךְ לְעָרֵב יַחַד הַמִּיצוּנָה עִם הַפְּנִימִי⁸⁹.

89) היינו לענין שיהיה מותר לכל אחד מהם לטלטל כלים ששבתו בביתו לחצירו. אבל אם הם רוצים לטלטל כלים אלו מהפנימית לחיצונה, ודאי שהם צריכים לערב ביניהם.

[שו"ע סי"ח]

וְאִם לֹא אֵינוֹ מוֹעִיל אֶלְא־אִם-כֵּן יִשְׁכְּרוּ מִהַשְּׂכָר⁹⁰.

90) ובמקומות ציבוריים שמשכירים חדרים לישראלים ולנכרים כגון

הַלְבוּת שְׁפֵת סִימָן שֶׁפָּ

ביאורים ומוספים

[שעה צ"ט ס"ק יט]

אָבן לְדִין דְּפִקְקִין בְּשִׁטַּת הָרָא"ש לְעִנְיַן הַלּוֹן⁹⁶.

להמנע מליסוע עם נכרי לא תיקנו חכמים שכירות. ועוד ביאר את סברת הגאונים, שספינה אינו דבר שכיח כל כך, ולא גזרו בו חכמים. ולפי זה רצה להתיר בזמנינו לטלטל בלי שכירות במקומות שאי אפשר שלא לדור עם הנכרים. ומ"מ הסיק, שחלילה להקל במקום שכל הפוסקים סתמו לאיסור, ובודאי ראוי לשכור בכל מקום, אלא שבשעת הדחק שאי אפשר לשכור, עדיף לערב בלי שכירות מאשר לא לערב כלל [וראה מה שכתבנו לעיל ס"ק א].

[שעה צ"ט ס"ק כ]

וְכַדָּא לֹא מְקַרֵי בְּגִנּוּן זֶה שְׁנַיִם בְּמִקּוֹם עֶבְרִים⁹⁷.

[משנ"ב שם]

דְּעִדְיָן רְשׁוּת הַסְּפִינָה שֶׁקָּדַח לֹא לְבַד וְיִכְלֶת בְּיָדוֹ לְהַשְׁפִּיר¹⁰².

102) וכיון שהשכיר כבר לישראל לפני שהשכיר חדרים לנכרים, שוב אינו יכול לחזור בו, ואפילו בהשכיר סתם, אם השכיר קודם השבת הראשונה נדון כהשכיר לזמן, וכמו שכתב בשעה צ"ט לעיל (ס"ק כב).

[משנ"ב שם]

דְּאָז דִּי בְּמָה שֶׁשְׂוֹקְרִין מִמֶּנּוּ בְּלִדְרָא¹⁰³.

103) דין זה למד הבי"ד (ד"ה ומשמע) מדברי הרשב"א (עבודת הקודש בית נתיבות ש"ד סי' א), שכתב שישראל המשכיר ביתו לנכרי ויש לו רשות להניח חפצים בבית השוכר, נחשב המשכיר לשכירו ולקטו של השוכר, ואפשר לשכור ממנו את רשות השוכר. וכתב הבי"ד שמה שכתב הרשב"א דין זה במשכיר אינו בדוקא, אלא כל אדם שיקבל רשות מהנכרי להניח חפצים הריהו כשכיר ולקטו, אלא שנקט מקרה שכיח, שכן דרך משכיר ושוכר שהשוכר נתן רשות למשכיר להשתמש בביתו.

[משנ"ב ס"ק עז]

אֵלָא בְּשִׁעָה שֶׁשְׂוֹקְרוּ מְקוֹמָם פְּרָשׁוּ לֹא שֶׁבְּשִׁכְרוּתָא זֶה שְׂוֹקְרִים מִמֶּנּוּ¹⁰⁴.

104) ולעיל (ס"ק ח) ביאר שהחידוש הוא, שהשכירות הנצרכת לענין היתר טלטול אינה נכללת בשכירות הבית, ואין אומרים שיש אומדנא דמוכח שלא שכר ממנו את הבית על דעת שיהיה אסור לו לטלטל בשבת, אלא צריך לומר בפירוש שבשכירות זו שוכר גם את רשותו. ודעת החזו"א בזה ראה לעיל ס"ק ח.

[ביה"ל ד"ה ויש]

אָפִי-עַל-פִּיכֵן אֵין נְטָפִילִים¹⁰⁵.

105) וכן דעת החזו"א (או"ח סי' צ ס"ק לד) שהישראלים אינם נטפלים לנכרי, וצריך לשכור ממנו את רשותו ולערב ביניהם. וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' נה), אלא שכתב שבשעת הדחק יש להקל על פי מה שכתב בשו"ת חיים שאל (ח"ב סי' כב), שאם הישראלים מתארחים רק שלושים יום והנכרי הוא בעל הבית קבוע, הריהם בטלים לגביו. מאידך, בקצו"ש (סי' צד סי"ד) הוזהר את המתארח אצל בעל הבית נכרי למתארח אצל בעל הבית ישראל [וראה מה שכתבנו בשעה צ"ט לעיל סי' שע ס"ק ל].

[ביה"ל ד"ה אוסר]

לְהַמְכִיר בְּזֶה אָף לְדִין⁹⁸.

98) ובטעם הדבר, כתב הבעל המאור (עירוויניו יט, ב בדפי הרי"ף) שכרי שלא ילמדו ממעשיו של הנכרי, החמירו כרבי עקיבא שגם רגל המותרת אוסרת, אף שבעלמא אין הלכה כמותו.

[ביה"ל ד"ה כדי]

הָא לְעִנְיַן לְטַלְטַל מִפִּיתוֹ לְבֵית חֻבְרוֹ שְׁפִיר מְהִינִי⁹⁹.

99) ודעת החזו"א (או"ח סי' צו ס"ק ז) שאם עירבו רק את הבתים מותר לטלטל מבית לבית, אבל אם עירבו גם את החצירות אסור לטלטל גם מבית לבית, משום שלא ביטלו חכמים גזירתם לחצאין.

[משנ"ב ס"ק עה]

בְּחֶד חֻשִׁב וְאֵינוֹ אֶסְרוּ¹⁰⁰.

100) ומכאן הוכיח בביה"ל לעיל (ס"א ד"ה אז הנכרי) שנכרי הדר בבית שבחצר אסור רק לטלטל מבית הישראלים לחצר, אבל אינו אסור עליהם לטלטל בתוך החצר או המבוי כלים ששבתו בחצר או במבוי, שאין החצר נחשבת מחמת הנכרי ככרמלית.

[משנ"ב ס"ק עו]

וְכִמּוֹ בְּכָל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ בָּתִּים מִיְחָדִים וְחֶצֶר מְשֻׁמֶת לְכָלָם¹⁰¹.

101) ולענין טלטול בספינה בשבת, הביא השבלי הלקט (סי' קיא) שרב יהודאי גאון נשאל האם צריך לשכור את רשות הנכרי לשם כך, והשיב שאינו צריך, והוסיף שגם גאון אחר כתב שאינו צריך. והבי"ד ביאר, שכונתם באופן שאין בתים מיוחדים בספינה. אמנם, הבית מאיר (ס"ב) כתב שאין נראה לפרש כן, שאם כן דין פשוט הוא לכל הדעות ומה החידוש בזה. ולכן כתב שלולי דמסתפינא היה נראה לבאר סברת הגאונים, שכיון שכל טעם שכירות הוא כדי שהישראל ינמנע מלדור עם הנכרי, בספינה שאינו יכול

הלכות שבת סימן שפג

באר הגולה רנג

ד התוספות וקרא"ש
שם
ה' לנשי"י שם
ו תנאים בפרק ב
מהלכות ערובין פ"א
פ"א
דלעיל וקטב ת"ב
הפניני
שם
שיטת אחרת, ד"ט
של רבנו אמת
ויפשוטו נראה

יכול לערב יעמו דרך החלון שבניניהם * כדי להוציא כליו דרך בית שכנו הפתוח לחצר; (סח) אכל
אם פתח פתוח בניניהם, מתר. (סט) ה"יש מי שאומר דאף אם פתח פתוח בניניהם אסור: כ' יחצר
(יג) (ע) שישאראל ואינו יהודי שרונים בה והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועשו
(עא) ערוב דרך חלונות, אף על פי שהם מתרים (עב) להוציא מבית לבית דרך חלונות, (עג) הרי הם
אסורים להוציא (עד) מבית לבית דרך פתחים מפני האינו יהודי עד שישפיר: הגה ספינה שלש בה
ישארלים רבים (עה) * ויש להם בתים מחדים, צריכים לערב ולשכר רשות (עו) מן האינו יהודי בעל הספינה (עז) או
* להבליעו בשכר הספינה (כ"ב) בשם שבולי לטט. * ועין לעיל סימן שסו סעיף ב:

באר היטב

(יג) שישאראל. חצר של א"י פרידת בהמה ומטר לישאראל הדר שם להכניס ולהוציא, ואם נתאכסן שם ישאראל עמו אינו אוסר בעה"ב על האורח
ולא האורח על בעלה הבית, ב"י ט"ז:

באור הלכה

ותפאוד והראב"ד (מוכא בחדושי רשב"א) להחמיר בזה אף לרד"ק⁹⁸, וכן נוטה
שם דעת הרשב"א בחדושי, ובספרו עבודת הקדוש גס"פ כתב שולח זה
הדעת נוטה, וכן הירשב"א נוטה לדעה זו, עין שם, וכן הסכים הרב הפניני,
וגם בדעת הרי"ף והרא"ש אינו ברוך ואפשר שגם הם סוברים כן וימה
שהשמיטו דין זה, משום דסקמו על הא דרבי אלעזר בסוף פרקין, וכמו
שכתב במלחמות לרמב"ן⁹⁹. וגם הסוד העתיק כן להלכה, ועל"פ קשה
להקל בזה: * כדי להוציא כליו דרך וכו' לחצר. משמע דזקק לענג
זה לא מהני ערובו, הא לענג לטלטל מביתו לבית חבירו שפיר מהני¹⁰⁰, וכן
בדין, שהרי כל החשש הוא שמא יסמך הישראל על זה וירוד במקום
עצום, ולא שיהיה זה רק אם יתאמר לטלטל בחצר ויהיה מצוי בחצר, מה
שאינו כן אם לא יתאמר שרי להוציא רק בבית, גם השתא מסקני ישראל
לדור, שהרי בחצר הוא נחיד תמיד במקום עצום, וכן פסק הנש"א
בעבודת הקדוש להקרא, וכן משמע מרש"י דבור המתחיל 'אסור לעשות',
אכל מרישב"א מוכח דבכל גוני גזור ואפילו לביתו של חבירו אסור לטלטל
דרך חלון, וכן כתב במאמר מרדכי מסכתא דנפשה, וצריך עיון לדעת. ודע
עוד, דבעבודת הקדוש מבאר להקרא דעל-פניו אמר ישכרו שניהם הרשות
מן העצום ורעבו ביניהם, שרי לטלטלי בכל גוני בין מבית לבית בן
מבית לחצר, דעל-פניו לא החמירו בזה יותר מבאם שני ישראלים דרים
עם עצום, דלא הצריכו אלא שכירות, ולא החמירו שלא יועיל אפילו
שכירות כדי שלא ירוד במקום עצום; אכל מדברי התוספות דבור המתחיל
'מבוי לתר תרעא' שם והנו מהו שנקבדו ואף על-גב דאסור אוקר עליה
זכולין להשפיר¹⁰¹ מוכח דהשתא דגזרו שלא לעשות סייע לתייר הדר במקום
עצום, אפילו בשכירות נמי אסור, וכן כתב הירשב"א שם בחד תרעא, אכן
בספר גאון יצחק הסכים מסכתא להחמיר בשכירות: * ויש להם בתים
מחדים וכו'. עין בעבודת הקדוש להרשב"א דף כה עמוד ד שהביא גם-כן
דין זה, ומפני העתיק בעל ארחות חיים, הביא גם-כן בבתי יוסף. אכן משמע
מדבריו, דאם המחיצות אינן קבועות אפשר דלא מקרי מחיצות, וקדרים
בחד בית דמי שאינם צריכין לערב, וזה לשונו שם: ואפשר שמחיצות
שעושין בספינה אינן מחיצות, שאינן אלא לשעה לאלל שם בניניהם, וכל
מחיצה שאינה אלא לשעה לצניעות אינה מחיצה, וצריך להחליט בדבר, עד
כאן לשונו, ופשוט דהיינו שיש פתחים בנייהם לעולם, דליכא להסתפק כולל
להחיר. ודע, דאפילו אם אין הישראלים נוסעים בספינה למשך יותר משלשים
יום גס"פ צריכין לערב ולשכר, וליכא לפסגם משעם דאינם אלא אורחים
דכהיא דסוף סימן שע, דלא אמרינן כן בפסלם אורחים וכמו בספינה דכל
אנשיה אורחים, וכמו שכתב שם הרמ"א בהג"ה, ואף דאיכא עבדים בעל
הספינה גס"פ עמקה, אף על-פי"ן אין נטפלים¹⁰², וכמו שהכרענו שם
בסוף סימן שע, עין שם בפעריה ציון, אכן אם בעל הספינה ישארל,
נטפלים לו ואינם אלא כאורחים עד שלשים: * להבליעו. עין במגן אברהם

משנה ברורה

פתוח לחצר זה, אם-כן הרי יש כאן שני ישראלים במקום עצום,
והדין פשוט דצריכין לשכר הרשות ואחר-כך לערב ביניהם, רק
הקא דבית אחד אינו שנה לזמן, שהרי פתחו לצד אחר, ואם-כן
לא נשאר קאן רק ישארל אחד במקום עצום ואינו צריך שום
תקון לטלטל בחצר, ואשמעין הקא שישארל השני אסור לטלטל
דרך חלון לבית ישראל זה ומשם לחצר אפילו אם נתערבו על-ידי
חלונות שלש ביניהם; ואף על-גב דמשום ישארל זה שמטלטל גם-
כן דרך ביתו של ישראל מסתבא דלא מקרי (סו) שנים במקום
עצום לאסור, דלא שנה זה רק קששניהם מטלטלים דרך פתחים
לחצר, אפילו הכי גזרו בזה מטעם אחר, דאם יהא מתר ישראל
פלוני לטלטל דרך ביתו של זה לחצר יסמך הישראל על זה וירוד
עם עצום, דלא מסתפי משום שהוא יחיד, שהרי עוד ישארל אחר
מצוי כאן, וילמד ממעשיו של עצום: (סח) אכל אם וכו' מתר.
דאפילו בלא ערוב לא מסתפי ישראל לדור קאן יחיד, שהרי
הישארל מצוי תיר קאן דרך פתחו, ולהכי לא גזרו בזה שלא יהני
ערובו: (סט) ויש מי שאומר. ויש להחמיר (סו) כדעה זו. ועין

באור הלכה: כ' (ע) שישארל ועצום שרונים בה. רוצה לומר,
ופתחיהו של פתי ישראלים (סס) פתוחים לחצר: (עא) ערוב דרך
חלונות. רוצה לומר, על-ידי חלונות שלש ביניהם חל הערוב
שעשו, וכל-שכן אם יש פתחים ביניהם: (עב) להוציא וכו' דרך
חלונות. והוא הדין דרך (סט) פתח אם יש ביניהם: (עג) הרי הם
אסורים. דסקא דעתא אמניא פינן שערכו יחד דרך חלונות או
פתחים שלש ביניהם, (ע) יחשבו כבעלה הבית אחד הדר בחצר של
עצום ואין אוסר עליו להוציא מבית לבית אפילו דרך אור
החצר, קא משמע לן: (עד) מבית לבית דרך פתחים. רוצה
לומר, דרך אורי החצר, דאלו דרך פתח שלש בין בית לבית מתר
על-ידי ערוב שעשו לכלי עלמא [נהגרא]: (עה) ויש להם
בתים מחדים. רוצה לומר, שיש שני ישראלים או יותר שלכל
אחד מהם חדר מחד לאכילה, (עא) דאם היו אוכלין במקום
אחד, אפילו כמה וכמה חחד חשיב ואינו אסור¹⁰⁰: (עו) מן
העצום בעל הספינה. וכמו בכל מקום שיש בתים מחדים
וחצר משתפת לכלם¹⁰¹, שצריכין לערב ולשכר. ומבאר בבית יוסף,
דלא מהני בזה ששוכרים מבעל הספינה אלא אם שוכרין ממנו
קדם שחלק המקומות לכל אחד מן העצום, דעדין רשות הספינה
שינה לו לבר ויכלת בידו להשפיר¹⁰², אכל לאחור שחלק המקומות
לשאר שוכרים לא מהני בזה שישכרו ממנו, אלא צריכים לשכר
מכל עצום ועצום, אם לא שיש לו רשות לבעל הספינה להניח
להבליעו. רוצה לומר, דאפילו לא שכרו ממנו אחר-כך, אלא בשעה
ששכרו מקומם (עג) פרשו לו שבשכירות זה שוכרים ממנו¹⁰⁴ גם-כן

שער הציון

(יב) ריטב"א ותוספות, רק שהתוספות נקט זה בלשון שמא, אכן לרד"ק דפסקין פשיטת הרא"ש לענין חלון⁹⁶ לעיל סעיף ג אין מקום להסתפק בזה ובנדא
לא מקרי כמגון זה שנים במקום עצום⁹⁷, וכן משמע בעבודת הקדוש להרשב"א: (יג) דדעת רש"י לאו יחידא, שהרב רבנו יהונתן ויהאור וירע והרשב"א
בעבודת הקדוש מסכימים לדעתו, אכן בחדושי מצוד לישיבת התוספות, וכן הירשב"א שם, וצריך עיון: (יד) פשוט, וכן כתב במאמר מרדכי: (טז) פשוט:
(טז) פשוט: (ע) פשוט: (עא) מוכח בעבודת הקדוש דף כה עמוד ב: (עב) כן מבאר בשבלי לקט מוכא בבית יוסף, וכן כתב הגר"ז, ודברי
דמשך אלעזר בזה אינם מוכנים, ומדברי הגר"א אין הקרע לפרשו: